

Alþingi
Erindi nr. P 131/761
komudagur 31.1.2005

SAMBAND ÍSLENSKRA SVEITARFÉLAGA

Alþingi iðnaðarnefnd
b.t. Ágúst G. Ágústssonar
Austurstræti 8-10
150 REYKJAVÍK

Reykjavík 2. febrúar 2005

0412156SA PS/sp
Tilv.:220

Efni: Frumvarp til laga um rannsóknir og nýtingu á jarðrænum auðlindum

Vísað er til bréfs Alþingis, dags. 13. desember 2004, þar sem óskað er umsagnar um frumvarp til laga um rannsóknir og nýtingu á jarðrænum auðlindum, 374. mál.

Meðfylgjandi er umsögn sambandsins um frumvarpið.

Virðingarfyllst
SAMBAND ÍSLENSKRA SVEITARFÉLAGA

Þórður Skúlason
framkvæmdastjóri

Umsögn

Málsnr.: 0412156SA

Dags.: 2. febrúar 2005

Sambands íslenskra sveitarfélaga

Tilv.: 220

um frumvarp til laga um rannsóknir og nýtingu á jarðrænum auðlindum

Með bréfi iðnaðarnefndar Alþingis, dags. 13. desember 2004, barst Sambandi íslenskra sveitarfélaga til umsagnar frumvarp til laga um rannsóknir og nýtingu á jarðrænum auðlindum, 374. mál 131. löggjafarþings.

Í frumvarpinu er fjallað um nýtingu og rannsóknir á því sem nefnt er jarðrænar auðlindir, á landi og í jörðu og innan netlaga í sjó, að því leyti sem önnur lög gilda ekki þar um. Með jarðrænum auðlindum er átt við hverskonar jarðefni, frumefni, efnasambönd, málma, kol og önnur nýtanleg efni. Undir þetta hugtak fellur einnig grunnvatn og yfirborðsvatn og þar af leiðandi fellur nýting vatnsorku einnig undir frumvarpið. Frumvarpinu er ætlað að taka við af lögum nr. 57/1998, um rannsóknir og nýtingu á auðlindum í jörðu. Markmið þess er að koma á skynsamlegri stjórn og hagkvæmri nýtingu náttúruauðlinda að teknu tilliti til eignarréttar fasteignareigenda.

Frumvarpið varðar mikilvæga hagsmuni allra þeirra sem nýta jarðrænar auðlindir sem og eigendur auðlindanna. Þá liggja mikilvægir samfélagslegir hagsmunir til grundvallar því að nýting takmarkaðra náttúruauðlinda sé hagkvæm og skynsamleg. Sveitarfélögin gegna mikilvægu hlutverki við veitustarfsemi ýmiskonar. Þau varðar því miklu að reglur um nýtingu auðlinda séu skynsamlega útfærðar og fram settar.

Lagst er gegn brottfalli eignarnámsheimildar sveitarfélaga

Í frumvarpinu er gert ráð fyrir að brott falli eignarnámsheimild sveitarfélaga, sem nú er að finna í 3. mgr. 29. gr. laga nr. 75/1998, um rannsóknir og nýtingu á auðlindum í jörðu. Í þeirri málsgrein segir að ráðherra geti heimilað sveitarfélagi að taka eignarnámi auðlindir sem fylgja eignarlandi, ásamt nauðsynlegu landi og mannvirkjum, ef brýna nauðsyn ber til vegna almannahagsmuna í sveitarfélaginu. Í athugasemdum með því frumvarpi sem hér um ræðir kemur fram að umrædd heimild sé alltof víðtæk og þyki ekki styðjast við efnisleg rök. Því er gert ráð fyrir að hún falli niður verði frumvarpið að lögum. Þessum áformum og rökstuðningi mótmælir sambandið. Ekki verður séð að heimildin sé alltof víðtæk. Í fyrsta lagi þarf að fullnægja skilyrði um brýna nauðsyn, í öðru lagi skilyrði um „almannahagsmuni“ í sveitarfélaginu og í þriðja lagi þarf leyfi ráðherra. Hlutverk sveitarfélaga er, sbr. 2. mgr. 7. gr. sveitarstjórnarlaga, að vinna að sameiginlegum velferðarmálum íbúanna eftir því sem fært þykir á hverjum tíma. Hugtakið „almannahagsmunir“ í þessu samhengi markast því augljóslega af því hvert hlutverk sveitarfélaganna er að öðru leyti. Það er mikilvægt að löggjafinn gæti þess

hverju sinni að sveitarfélögin hafi með höndum þær valdheimildir sem þeim eru nauðsynlegar til að sinna hlutverki sínu samkvæmt lögum og samkvæmt því sem best hentar á grundvelli staðbundinna forsendna.

Lagt er til að við 36. gr. frumvarpsins verði bætt nýrri málsgrein sem verði 3. mgr. greinarinnar og orðist svo: *Ráðherra getur heimilað sveitarfélagi að taka eignarnámi auðlindir sem fylgja eignarlandi, ásamt nauðsynlegu landi og mannvirkjum, ef brýna nauðsyn ber til vegna almannahagsmuna í sveitarfélaginu.*

Tímafrestir skv. 7. og 10. gr. frumvarpsins

Í 7. og 10. gr. frumvarpsins er lagt til að lögfestir verði ákveðnir hámarksfrestir um rannsóknarleyfi. Rannsóknir geta tekið langan tíma, og í sumum tilfellum er þörf á ýmsum fleiri leyfum að fengnu rannsóknarleyfi til að eiginlegar rannsóknir geti hafist. Getur þar t.d. verið um að ræða byggingar- eða framkvæmdaleyfi viðkomandi sveitarfélags. Lagt er til að frestir í þessum greinum verði ekki einskorðaðir við ákveðna tímalengd heldur miðist tímalengd við umfang rannsókna og eðli auðlindar. Í það minnsta er lagt til að hámarks tímafrestir verði lengdir.

Val á umsóknum skv. 11. og 14. gr. frumvarpsins

Í 11. og 14. gr., þar sem fjallað er um málsmeðferð, segir í 4. mgr. 11. gr. og 6. mgr. 14. gr. að ef tvær eða fleiri umsóknir berist, sem Orkustofnun telji jafngóðar, skuli elsta umsóknin ganga fyrir. Sambandið telur óeðlilegt að þessi regla sé látin gilda í þeim tilvikum þegar sérstaklega er auglýst eftir umsóknum um leyfi til rannsókna eða nýtingar á náttúruauðlindum. Í slíkum tilfellum, þegar umsóknir sem val stendur um berast báðar eða allar innan þess frests sem auglýsing tilgreinir, væri eðlilegra að hlutkesti réði valinu, eða í það minnsta eitthvað annað viðmið notað en það hver umsóknanna barst fyrst.

Samspil nýtingarleyfa samkvæmt frumvarpinu og virkjunarleyfa skv. orkulögum

Í frumvarpinu er fjallað um sérstök nýtingarleyfi á auðlindum. Í nýlega samþykktum raforkulögum nr. 65/2003 eru ákvæði um virkjunarleyfi vegna raforkuvera. Við fyrstu sýn virðist hægt að einfalda leyfisveitingar á þessu sviði nokkuð, t.d. með því að sameina þessi leyfi. *Er lagt til að nefnd sem á að taka til starfa samkvæmt bráðabirgðaákvæði nr. II í frumvarpinu verði auk annarra verkefna falið að kanna þetta atriði.*

Forgangsréttur sveitarfélaga, sbr. 25. gr. frumvarpsins

Sérstaklega skal tekið fram að sambandið telur mjög mikilvægt fyrir hagsmuni sveitarfélaga, og með vísan til hlutverks þeirra og skyldna við rekstur hita- og vatnsveitna að kveðið sé á um forgangsrétt þeirra til nýtingarleyfa, eins og gert er í 25. gr. frumvarpsins. Vísast hér m.a. til ákvæðis 30. gr. orkulaga nr. 58/1976, þar sem augljóslega er ráð fyrir því gert að sveitarfélög hafi forgöngu um rekstur hitaveitna til hagsbóta fyrir íbúa viðkomandi sveitarfélags, sem og ákvæða laga nr. 32/2004, um vatnsveitur sveitarfélaga, en í þeim er kveðið á um skyldur sveitarfélaga til reksturs vatnsveitna.

Eftirlit Orkustofnunar með framkvæmd laganna

Í kafla VIII.B í frumvarpinu er fjallað um eftirlit og úrræði Orkustofnunar. Sambandið hefur ekki forsendur til að meta til hlítar það fyrirkomulag sem hér er mælt fyrir um. Hins vegar vill sambandið benda á fyriræli laga nr. 27/1999, um opinberar eftirlitsreglur. Telja verður að þeir sem eftirlit Orkustofnunar mun beinast gegn séu í einhverjum mæli einstaklingar og fyrirtæki í skilningi 1. gr. laga nr. 27/1999. Ekki kemur fram í frumvarpinu hvort fyrirmæla í umræddum lögum hafi verið fylgt við undirbúning frumvarpsins.

Bráðabirgðaákvæði nr. II

Eins og fram kemur í athugasemdum með frumvarpinu þykir einkum skorta ítarleg lagafyrirmæli um stjórnun auðlinda landsins í gildandi lög. Af því má ráða að tilgangur með framlagningu frumvarpsins nú sé að bæta úr þessum ágalla. Þrátt fyrir það kemur fram í ákvæði til bráðabirgða nr. II að setja eigi á stofn sérstaka nefnd sem er ætlað það hlutverk að móta lagaákvæði sem taki á spurningum um það með hvaða hætti verði valið á milli umsókna um rannsóknar- og nýtingarleyfi á grundvelli laganna og að marka framtíðarstefnu um nýtingu þeirra auðlinda sem lögin ná til. Ýmsum efnisákvæðum laganna er því fyrirfram búinn mjög skammur líftími, og það er óheppilegt þegar litið er til mikilvægis þeirra réttinda sem hér um ræðir.

Hvað varðar skipun nefndarinnar telur sambandið eðlilegt að það hafi fulltrúa í henni, ekki síst m.t.t. mikilvægis nýtingar vatns fyrir vatnsveitur sveitarfélaganna

Framkvæmdir sem leiða af leyfisveitingum samkvæmt lögnum

Áréttað skal, eins og reyndar kemur fram í athugasemdum með frumvarpinu, að um leit, rannsóknir og nýtingu auðlinda gilda eðli málsins samkvæmt einnig ákvæði náttúruverndarlaga, skipulags- og byggingarlaga og annarra laga sem varða nýtingu lands. Hvort tiltekin framkvæmd er háð leyfi sveitarfélags, og um skilyrði til veitingu slíkra leyfa fer því t.d. að skipulags- og byggingarlögum á hverjum tíma. Frumvarpið raskar ekki stöðu og valdheimildum sveitarfélaganna að því leyti.

SAMBAND ÍSLENSKRA SVEITARFÉLAGA

Þórður Skúlason
framkvæmdastjóri.